

Bijschriften

Foto 1.

Jacques Goudstikker

Kunstkenner Jacques Goudstikker leidde de meest toonaangevende kunsthandel van Nederland en hield internationaal grote tentoonstellingen. Hij wist in de meidagen van 1940 met vrouw en kind over zee te vluchten. Hijzelf kwam tijdens deze vlucht om. (foto: Stadsarchief Amsterdam)

Foto 2.

Salomon van Ruysdael, Riviergezicht met reizigers, 1645

Dit zeventiende-eeuwse landschap werd in 1940 door Hermann Göring gekocht bij kunsthandel Goudstikker in Amsterdam. De firma was na de vlucht van Goudstikker zonder toestemming van de familie overgenomen door de Duitser Alois Miedl, die onder de beroemde naam Goudstikker doorhandelde. (foto: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)

Foto 3.

Bartholomeus van der Helst, Portret van een jongetje op zijn doodsbed, 1645

Dit ontroerende schilderij komt uit de handelsvoorraad van Jacques Goudstikker. Het werk werd na diens vlucht gekocht door Hermann Göring voor zijn grote kunstcollectie. Na de oorlog brachten de Amerikanen dit werk naar Nederland. Pas in 2006 werd het werk met 201 andere kunstwerken overgedragen aan de erven Goudstikker. Zij schonken dit schilderij als hoffelijk gebaar aan de Nederlandse staat. Het is nu te zien in Museum Gouda, waar het al die jaren had gehangen. (foto: Museum Gouda)

Foto 4.

Joris van Son, Stilleven met kreeft en fruit, midden 17de eeuw

In de herfst van 1940 stond de Duitse museumdirecteur Hans Posse voor de deur van de joodse kunsthandel Katz in Dieren. Hij kocht regelmatig werk bij deze kunsthandel, wat de familie tijdelijke bescherming bood. Posse was verantwoordelijk voor de inrichting van een nog te bouwen Führermuseum in Linz. Hitler had een staf van kunstkenners die -vaak door gedwongen verkoop- kunst insloegen voor dit nooit gerealiseerde museum. (foto: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)

Foto 5.

J.F.A. Tischbein, Portret van een officier, 1793, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

De beruchte Pieter Menten verkocht dit Poolse portret in 1944 aan de Sonderauftrag Linz, de taakgroep die bezig was die het Hitlermuseum op te zetten. Menten was vanaf 1941 in de Poolse stad Lemberg actief in de SS. Hij trad ook op als bedrijfsleider bij de gedwongen overname van joodse kunsthandels. Zo kon hij zijn kunstbezit uitbreiden.

In 1943 keerde Menten naar Nederland terug met vier wagonladingen kunst en andere waardevolle voorwerpen. De voorgenomen veiling van zijn toenmalige schilderijenverzameling in 1976 gaf de journalist Hans Knoop aanleiding Mentens levensgeschiedenis uit te pluizen en leidde tot diens arrestatie.

In 1980 werd Pieter Menten uiteindelijk veroordeeld tot tien jaar gevangenisstraf wegens ernstige oorlogsmisdaden, waaronder betrokkenheid bij de massamoord op tientallen joden. Hoe Menten aan het schilderij is gekomen, kon helaas niet worden achterhaald.

6.

W. van den Valckert, Familiegroep als Caritas, 1623, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Kunsthandel Paech in Amsterdam verkocht dit schilderij aan het stadsmuseum van Düsseldorf. Na de oorlog werd het als Nederlands kunstbezit teruggebracht door de *Monuments, Fine Arts, and Archives* afdeling van het Amerikaanse leger, de *Monuments Men*.

7.

W. van den Valckert, Familiegroep als Caritas, 1623, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, (detail)

8.

Kapitein James Rorimer van de Amerikaanse *Monuments Men* houdt toezicht terwijl zijn soldaten door de Nazi's verzamelde schilderijen de trap afdragen van Kasteel Neuschwannstein, 1945, NARA